

УДК 364.32

DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-2-15>

Людмила Іванівна РОМАНОВСЬКА,
доктор педагогічних наук,
кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи, психології
та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
E-mail: Lroman@online.ua
ORCID: 0000-0001-7547-4575

Катерина Сергіївна ОЛІЙНИК,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки,
Хмельницький національний університет
E-mail: katerina.oleynik@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0327-1474

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Визначення та аналіз різних соціально-економічних методів соціальної роботи дозволяє визначити оптимальні підходи до вирішення соціальних проблем, підвищення якості життя населення та сприяє створенню умов для інклюзивного розвитку суспільства.

Мета статті полягає у визначенні актуальних соціально-економічних методів соціальної роботи, їхньому аналізі та виокремленні факторів та перешкод, які впливають на впровадження соціально-економічних методів у контексті сучасних умов соціального та економічного розвитку.

У статті систематизовані наявні підходи до тлумачення поняття «соціально-економічні методи соціальної роботи», що дало змогу визначити соціально-економічні методи соціальної роботи як комплекс стратегій, програм та інтервенцій, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості та економічної стабільності через підтримку доступу до ресурсів, розвиток економічної самодостатності, стимулювання підприємництва та підвищення економічного благополуччя вразливих груп населення.

Крім того, у статті проведено дослідження, яке дозволило визначити актуальні соціально-економічні методи соціальної роботи, а саме: волонтерство, державну соціально-економічну допомогу, соціальну роботу у громадах, фостеринг, кейс-менеджмент у поєднанні з індивідуальним плануванням. Також у статті визначені особливості кожного із перелічених соціально-економічних методів соціальної роботи.

Доведено, що на впровадження соціально-економічних методів у роботу зі спільнотами впливають різні фактори: локальний контекст і специфіка спільноти, залучення зацікавлених сторін, співпраця з різними секторами, фінансова стабільність і ресурси, прозоре управління та моніторинг, соціальна справедливість, інноваційність і адаптивність, довгострокове планування.

Визначено, що у впровадженні соціально-економічних методів існують перешкоди та виклики: фінансові обмеження, бюрократичні процедури, недостатня інформованість, соціальні стереотипи та упередження, нестабільність політичного середовища, недостатнє відстеження результатів, економічні чи територіальні обмеження.

Ключові слова: соціально-економічні методи, соціальна робота, волонтерство, фостеринг, кейс-менеджмент.

Lyudmyla Ivanivna ROMANOVSKA,
Doctor of Pedagogical Sciences,
Candidate of Psychological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Work, Psychology
and Sociocultural Activity named after T. Sosnovska,
Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education,
“Kamianets-Podilskyi State Institute”
E-mail: Lroman@online.ua
ORCID: 0000-0001-7547-4575

Kateryna Serhiivna OLIYNYK,
Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Work and Social Pedagogy,
Khmelnitskyi National University
E-mail: katerina.oleynik@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0327-1474

SOCIO-ECONOMIC METHODS OF SOCIAL WORK UNDER MODERN CONDITIONS

The definition and analysis of various socio-economic methods of social work allows to determine optimal approaches to solving social problems, improving the quality of life of the population and contributes to the creation of conditions for the inclusive development of society.

The purpose of the article is to determine the actual socio-economic methods of social work, their analysis and the identification of factors and obstacles that affect the implementation of socio-economic methods in the context of modern conditions of social and economic development.

The article systematizes existing approaches to the interpretation of the concept of "socio-economic methods of social work", which made it possible to define socio-economic methods of social work as a set of strategies, programs and interventions aimed at ensuring social justice and economic stability through support of access to resources, development of economic self-sufficiency, stimulation of entrepreneurship and improvement of the economic well-being of vulnerable population groups.

In addition, the article carries out a study that makes it possible to determine current socio-economic methods of social work, namely: volunteering, state socio-economic assistance, social work in communities, fostering, case management in combination with individual planning. The article also defines the peculiarities of each of the listed socio-economic methods of social work.

It has been proven that various factors influence the implementation of socio-economic methods in working with communities: local context and community specificity, involvement of stakeholders, cooperation with various sectors, financial stability and resources, transparent management and monitoring, social justice, innovation and adaptability, long-term planning.

It has been determined that there are obstacles and challenges in the implementation of socio-economic methods: financial restrictions, bureaucratic procedures, insufficient awareness, social stereotypes and prejudices, instability of the political environment, insufficient tracking of results, economic or territorial restrictions.

Key words: *socio-economic methods, social work, volunteering, fostering, case management.*

Вступ. Сучасні економічні виклики, такі як безробіття, недостатній рівень заробітної плати, зростання цін на життєво важливі товари і послуги, створюють складні умови для багатьох людей. Соціальна робота використовує соціально-економічні методи, щоб допомогти в розв'язанні фінансових проблем, надати доступ до соціальних пільг і підтримки.

Отже, соціально-економічні методи соціальної роботи є невід'ємною частиною стратегій та програм, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості, зменшення вразливості і підтримку сталого розвитку суспільства. Вони дозволяють реалізувати принципи людської гідності і рівних можливостей у сучасному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність аналізу соціально-економічних методів соціальної роботи та необхідність їх дослідження зазначені у працях багатьох науковців. Зокрема, О. Карпенко та І. Івженко [2] провели аналіз методів соціальної роботи та обґрунтували теоретичні аспекти зародження і розвитку професійної соціальної роботи.

Г. Слозанська та В. Поліщук [4] визначили особливості соціальної роботи в громаді за кордоном. Надалі у працях вітчизняних науковців можна простежити тенденцію до аналізу особливостей соціальної роботи, але основний акцент не зосереджений на соціально-економічних методах соціальної роботи. Відповідно, виникає об'єктивна необхідність в аналізі соціально-економічних методів соціальної роботи, а з огляду на особливості функціонування соціальної та економічної сфер доцільно визначити характерні ознаки вказаних методів за сучасних умов.

Мета і завдання статті. Мета статті полягає у визначенні актуальних соціально-економічних методів соціальної роботи. Відповідно до мети визначені завдання:

- систематизація наявних підходів до тлумачення поняття «соціально-економічні методи соціальної роботи» та визначення власного бачення цього поняття;
- визначення актуальних соціально-економічних методів соціальної роботи за сучасних умов;

- обґрунтування факторів, які впливають на впровадження соціально-економічних методів у роботу зі спільнотами;
- визначення перешкод та викликів, що наявні на шляху впровадження соціально-економічних методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури дав можливість визначити існування декілька підходів до тлумачення поняття «соціально-економічні методи соціальної роботи» залежно від контексту та академічної традиції [1–4]:

1. Економічний підхід, який акцентує увагу на економічних аспектах соціальної роботи, таких як підвищення доходів, зайнятість, економічна самодостатність і підприємництво серед вразливих груп населення. Основними методами є фінансова підтримка, мікрокредитування, розвиток соціальних підприємств тощо.

2. Соціальний підхід, який більше зосереджується на соціальних аспектах, таких як соціальна інтеграція, зменшення соціальних відмінностей, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, що сприяють покращенню якості життя.

3. Комплексний підхід, який поєднує елементи економічних і соціальних стратегій з метою досягнення комплексного покращення становища вразливих груп, включаючи як економічні можливості, так і соціальну підтримку.

4. Інноваційний підхід, який акцентує увагу на впровадженні новітніх методик і технологій у соціальну роботу з метою забезпечення більш ефективного вирішення проблем економічного і соціального характеру.

Кожен з цих підходів має свої особливості залежно від культурного, історичного та економічного контексту конкретного регіону.

Систематизація наявних підходів дозволила визначати соціально-економічні методи соціальної роботи як комплекс стратегій, програм та інтервенцій, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості та економічної стабільності через підтримку доступу до ресурсів, розвиток економічної самодостатності, стимулювання підприємництва та підвищення економічного благополуччя вразливих груп населення (рисунок 1).

Рис. 1. Підходи до тлумачення поняття «соціально-економічні методи соціальної роботи»

Джерело: систематизовано авторами

Соціально-економічні методи соціальної роботи включають різноманітні стратегії і підходи, спрямовані на покращення соціально-економічного становища людей, що перебувають в уразливому положенні [4–6]:

- трудова реабілітація, тобто програми та проекти, що спрямовані на навчання та підготовку людей до занять працею, які можуть включати професійну підготовку, підтримку під час пошуку роботи, підвищення кваліфікації тощо;

– фінансова допомога та підтримка, тобто надання матеріальної допомоги, стипендій, соціальних виплат, фінансових кредитів або інвестицій для покращення економічного становища та зниження фінансової нерівності;

– соціальне підприємництво, тобто розвиток і підтримка підприємницьких ініціатив серед уразливих груп населення, сприяння створенню соціальних підприємств, які мають позитивний вплив на соціальне середовище та економіку;

– розвиток місцевих громад, тобто формування програм з підтримки розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, житлово-комунальних послуг для поліпшення життєвих умов та соціального становища людей;

– локальний економічний розвиток, тобто формування проєктів з розвитку місцевих економік, стимулювання малого та середнього бізнесу, створення нових робочих місць та підвищення доходів;

– соціальне житло, тобто підтримання ініціатив з будівництва соціального житла, підтримка доступу до житла для уразливих груп населення;

– мікрофінансування, тобто надання малих кредитів та інших фінансових послуг малозабезпеченим групам індивідів або спільнотам для підтримки їхнього бізнесу чи вирішення інших фінансових потреб;

– соціальне інвестування, тобто інвестиції в проєкти і підприємства, які мають соціальну відповідальність і спрямовані на досягнення позитивних соціальних результатів, попередження бідності або покращення якості життя;

– соціальна інновація, тобто впровадження новаторських підходів, технологій або моделей у соціальній сфері для досягнення ефективних соціальних результатів;

– соціальна партнерська діяльність, тобто співпраця між різними суб'єктами (у тому числі державними, громадськими та комерційними організаціями) для реалізації спільних соціальних проєктів або програм;

– локальний економічний розвиток, тобто програми та ініціативи, спрямовані на створення нових робочих місць, розвиток підприємництва та підтримку місцевих економічних ініціатив.

Як свідчить аналіз соціально-економічних методів соціальної роботи, існує досить великий перелік вказаних методів, однак виникає об'єктивна необхідність у визначенні саме тих методів, які є найбільш пріоритетними на сьогодні та з огляду на особливу ситуацію, пов'язану з воєнним станом у нашій країні.

З метою визначення актуальних соціально-економічних методів соціальної роботи було проведено відповідне дослідження, яке передбачало проведення анкетування. В результаті проведено опитування понад 50 працівників соціальної сфери міста Хмельницького та Хмельницької області. У респондентів запитували про актуальні та найбільш значущі соціально-економічні методи соціальної роботи. Фрагмент анкети, за яким проводилося опитування, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Фрагмент анкети визначення найбільш значущих соціально-економічних методів соціальної роботи

№ з/п	Запитання	Ваш варіант відповіді
1	Як ви оцінюєте важливість соціально-економічних методів у сучасній соціальній роботі?	
2	Які соціально-економічні методи ви вважаєте найбільш актуальними у сучасних умовах?	
3	Які фактори, на вашу думку, визначають успішність впровадження соціально-економічних методів у роботу зі спільнотами?	
4	Чи мали ви досвід застосування соціально-економічних методів у своїй професійній діяльності або особистому житті? Якщо так, опишіть коротко.	
5	Які ви бачите перешкоди або виклики у впровадженні соціально-економічних методів у вашій спільноті чи роботі?	
6	Чи є у вас ідеї щодо поліпшення використання соціально-економічних методів у практиці соціальної роботи?	

Джерело: розроблено авторами

Для аналізу анкетних даних та обробки отриманих результатів та з метою визначення актуальних соціально-економічних методів соціальної роботи була використана програма Microsoft Office Excel.

Як свідчать отримані результати, найактуальнішими соціально-економічними методами соціальної роботи є: волонтерство, державна соціально-економічна допомога, соціальна робота у громадах, фостеринг, кейс-менеджмент у поєднанні з індивідуальним плануванням (рисунок 2).

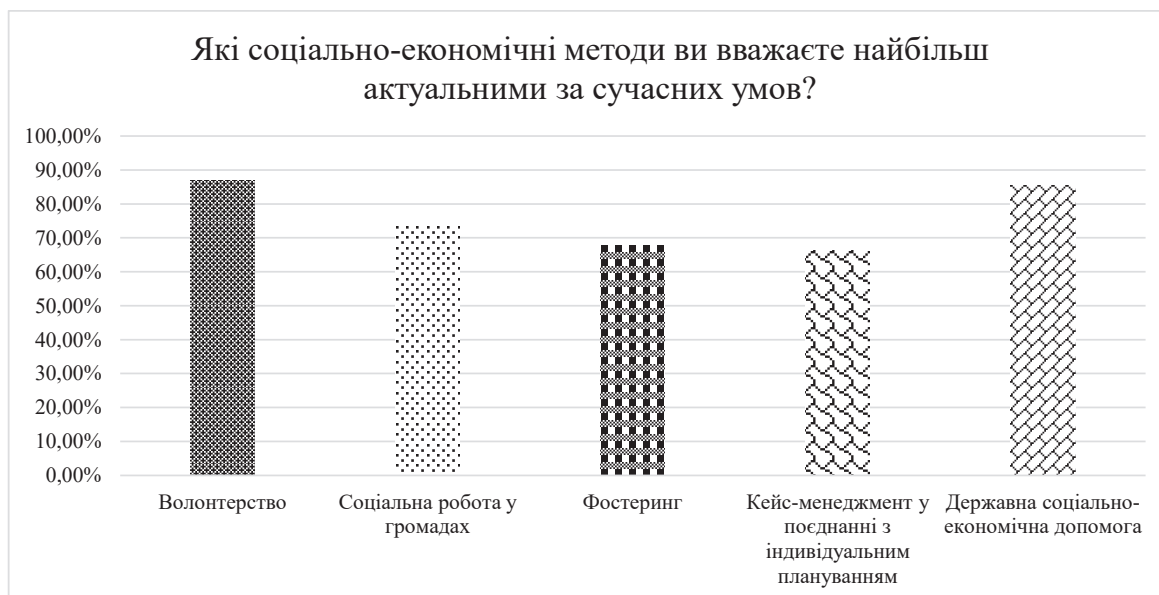

Рис. 2. Актуальні соціально-економічні методи соціальної роботи за сучасних умов

Джерело: визначено авторами

Волонтерство є сучасним соціально-економічним методом соціальної роботи, який відіграє важливу роль у суспільстві (таблиця 2). Такий метод полягає у безоплатній допомозі та підтримці інших людей або громадських ініціатив з боку добровольців.

Таблиця 2

Характерні ознаки волонтерства як сучасного соціально-економічного методу соціальної роботи

№ з/п	Ознаки волонтерства	Характеристика ознак волонтерства
1	Соціальна підтримка	Волонтери можуть надавати психологічну або соціальну підтримку людям, які потребують допомоги через складні ситуації, такі як бездомність, насильство або ізоляція
2	Економічна ефективність	Волонтерство зменшує навантаження на державні соціальні системи, оскільки дозволяє зменшити витрати на соціальне обслуговування через безкоштовну працю волонтерів
3	Громадська активність	Добровольці активно впливають на громадське життя та розвиток громад, сприяючи розвитку громадянського суспільства та зміцненню соціального капіталу
4	Емоційне задоволення	Участь у волонтерській діяльності може приносити задоволення та самореалізацію учасникам, збагачуючи їхню особистість і розширюючи соціальні зв'язки
5	Інновації та креативність	Волонтери часто привносять нові ідеї та ініціативи, що сприяють інноваціям у сферах, де вони діють

Загалом, волонтерство у сучасному світі відіграє важливу роль у поліпшенні якості життя людей, підвищенні соціального благополуччя та стимулюванні громадської активності та розвитку.

Ефективність діяльності волонтерів залежить від їхньої мотивації. Соціальні служби сприяють збільшенню мотивації волонтерів за допомогою різних заходів, таких як підтримка професійної мотивації студентів, що навчаються на відділеннях чи факультетах соціальної роботи вищих навчальних закладів, організація навчальної і виробничої практики через волонтерську допомогу, а також надання матеріальних стимулів, таких як спеціальні стипендії чи проїзні квитки [7].

Волонтери, які приєднуються до соціальної служби добровільно, самостійно визначають обсяг своєї роботи та встановлюють час, необхідний для досягнення максимально ефективних результатів. Вони готові виконувати завдання з метою успішної реалізації місії, максимально витрачаючи зусилля на це. Мотивація таких волонтерів часто ґрунтується на досягненнях і бажанні приєднатися до спільного зусилля, щоб реалізувати свій потенціал.

Соціальна робота у спільноті базується на аналізі життєвого рівня громади з метою вирішення соціальних проблем, поліпшення якості надання послуг і залучення членів громади через проведення різноманітних акцій і заходів. Такий підхід включає інтеграцію різних методик, таких як моделі, спрямовані на створення завдань, що допомагають клієнтам розуміти взаємозв'язок і взаємозалежність особистих і суспільних проблем. Вони також активно залучаються до спільних дій для вирішення конфліктних ситуацій.

Соціальна робота в громаді фокусується на освітній діяльності та створенні структур, які сприяють розширенню можливостей громадян. Такий підхід розвиває відносини знизу вгору. Цей метод соціальної роботи включає кілька ключових компонентів, які розглядаються як партнери місцевої ініціативи і мають свої унікальні переваги порівняно з іншими напрямками соціальної допомоги [2]:

1. Активне виявлення потреб громадян, гнучке надання соціальних послуг, індивідуальний підхід до кожної особи, використання неформальних мереж для соціальної підтримки, залучення активного волонтерства, підтримка місцевих інтересів і розвиток безготівкової економіки – основні аспекти незалежної громадянської діяльності.

2. Органи влади та інші державні установи мають доступ до основних ресурсів, виконують функції відповідальності та повноважень, підтримують демократичну легітимність, інформованість і компетентність працівників, ефективно використовують фінансові ресурси.

3. Муніципалітети – близькість до місцевих органів влади, демократична легітимність, наявність необхідних ресурсів для забезпечення потреб місцевих громадян.

4. Соціальні партнери, такі як бізнес, профспілки та інші, володіють основними ресурсами і потенціалом, успішно включаються у соціальну допомогу, є незалежними від державного впливу.

5. Фахівці, які працюють у місцевій громаді, активно залучають громадян, мають глибоке розуміння політичних процесів на місцевому рівні і враховують цінності та потреби клієнтів соціальних служб.

Крім того, залежно від компетенції соціальної служби (агенції) визначається напрям соціальної роботи з громадою, який може включати таке [7]:

– роботу з дітьми, що охоплює гурткову діяльність та профілактичні заходи для запобігання дезадаптації та неправомірної поведінки;

– роботу з молоддю, яка включає просвітницьку роботу, організацію культурно-мистецьких заходів та надання гуманітарної допомоги;

– допомогу молодим інвалідам, що охоплює соціальну допомогу, нагляд і залучення до надомної праці;

– допомогу людям похилого віку, яка включає догляд, нагляд та організацію дозвілля.

Такі підходи дозволяють соціальним працівникам ефективно взаємодіяти з громадою та забезпечувати необхідну підтримку різним категоріям населення.

Таким чином, соціальна робота в громаді спрямована на активну участь громадян у вирішенні їхніх соціальних проблем, задоволенні потреб, захисті прав, розвитку системи само- та взаємодопомоги, формуванні просоціальної поведінки, сприянні соціальній адаптації та реабілітації, а також запобіганні несприятливим умовам соціалізації. Вона використовує методи невідкладної соціально-психологічної допомоги і підтримки для вирішення індивідуальних соціальних проблем.

Фостеринг є формою догляду за дітьми, які тимчасово не можуть проживати зі своїми біологічними батьками через різні обставини. Діти, що перебувають у фостерній сім'ї, отримують тимчасовий догляд, поки їхні біологічні батьки не можуть забезпечити їм безпечне та стабільне середовище [7].

Фостеринг може мати різні форми і тривалість – від кількох днів до декількох років, залежно від конкретних обставин і потреб дитини. Основною метою фостерингу є забезпечення безпеки, догляду, розвитку та благополуччя дитини в перехідний період її життя. Фостерські батьки зазвичай проходять спеціальну підготовку та отримують підтримку від організацій з дитячого піклування з метою забезпечення найкращих умов для дитини під час її перебування у їхній опіці.

Кейс-менеджмент та індивідуальне планування є ключовими компонентами соціальної роботи, спрямованими на індивідуальну підтримку та покращення життєвих умов клієнтів.

Кейс-менеджмент у соціальній роботі є процесом, в якому спеціалізований працівник (кейс-менеджер) співпрацює з клієнтом для досягнення конкретних цілей і вирішення проблем. Основні аспекти кейс-менеджменту включають [7]:

- оцінку потреб. Кейс-менеджер проводить детальний аналіз ситуації клієнта, визначає його потреби, ресурси та обмеження;

- планування дій. На основі оцінки потреб кейс-менеджер спільно з клієнтом розробляє індивідуальний план дій. Цей план включає конкретні кроки і завдання, необхідні для досягнення поставлених цілей;

- координацію послуг. Кейс-менеджер відповідає за організацію та координацію різних видів підтримки і послуг для клієнта, таких як медична допомога, юридична консультація, психосоціальна підтримка тощо;

- моніторинг та оцінку. Кейс-менеджер веде систематичний моніторинг прогресу виконання плану дій, оцінює досягнення цілей і вносить необхідні корективи в план, якщо це необхідно.

Індивідуальне планування є частиною процесу кейс-менеджменту та означає розробку персоналізованого плану дій для клієнта на основі його унікальних потреб і обставин. Воно дозволяє зробити процес соціальної підтримки більш структурованим, ефективним і спрямованим на досягнення конкретних результатів для клієнта. Всі ці аспекти разом сприяють покращенню якості життя і соціальній інтеграції людей, які потребують підтримки соціальних служб.

Державна соціально-економічна допомога – це сукупність заходів і програм, які держава реалізує для покращення матеріального становища громадян, забезпечення їх соціального захисту та розвитку економіки країни. Ця допомога може охоплювати різні сфери життя населення, такі як охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення, житлове будівництво, підтримка малозабезпечених верств населення тощо.

Державна соціально-економічна допомога реалізується двома способами [8]:

- безпосередньо через грошові виплати або матеріальну допомогу. Такий підхід передбачає виплату конкретної суми грошей або надання матеріальної підтримки (наприклад, продуктових наборів, одягу тощо) безпосередньо тим особам чи сім'ям, які потребують допомоги. Це може бути відповідь на тимчасові труднощі (наприклад, безробіття або надзвичайні ситуації) або спрямоване на покращення загального життєвого рівня;

- через програми та послуги соціальної підтримки. Такий підхід орієнтований на надання доступу до різноманітних програм та послуг, які сприяють соціальній інтеграції, освіті, підтримці у здоров'ї, працевлаштуванні тощо. Наприклад, це може включати підтримку у вигляді безкоштовної медичної допомоги, освітніх стипендій, консультаційних центрів з трудовою реабілітацією або програм підтримки сімей.

Окрім того, реалізація державної соціально-економічної допомоги відбувається через виплату соціально-економічних пільг [9–10]:

- одноразова допомога у разі народження дитини;

- підтримка у догляді за дитиною до досягнення 3-річного віку;

- матеріальна підтримка матерям (батькам), які займаються доглядом за дитиною-інвалідом;

- грошові виплати на дітей до 16 років (до 18 років для учнів);

- допомога самотнім матерям.

Як свідчить проведене дослідження, на впровадження соціально-економічних методів у роботу зі спільнотами впливають різні фактори (таблиця 3).

Таблиця 3

Характеристика факторів впливу на соціально-економічні методи у роботі зі спільнотами

№ з/п	Фактори впливу на соціально-економічні методи	Характеристика факторів впливу на соціально-економічні методи у роботі зі спільнотами
1	Локальний контекст і специфіка спільноти	Розуміння унікальних потреб, проблем і можливостей конкретної спільноти або групи людей
2	Залучення зацікавлених сторін	Включення представників спільноти у процес планування, розробки та реалізації програм
3	Співпраця з різними секторами	Взаємодія між громадським сектором, приватними компаніями, урядовими органами та академічними установами може забезпечити комплексний підхід і ресурсну підтримку для соціальних програм
4	Фінансова стабільність і ресурси	Наявність достатніх фінансових ресурсів для впровадження та підтримки програм протягом тривалого періоду
5	Прозоре управління та моніторинг	Ефективна система внутрішнього контролю, оцінки результатів і звітності, що дозволяє вчасно реагувати на зміни і вдосконалювати програми
6	Соціальна справедливість	Забезпечення рівного доступу до ресурсів і послуг для всіх членів спільноти, у тому числі і тих, що перебувають у вразливих групах
7	Інноваційність і адаптивність	Здатність адаптувати програми до потреб, які змінюються, і умов, використовуючи інноваційні підходи та технології
8	Довгострокове планування	Визначення довгострокових цілей і стратегій для забезпечення сталого розвитку спільноти

Таким чином, визначені фактори взаємодіють між собою та мають значний вплив на успішність соціально-економічних методів у роботі зі спільнотами, сприяючи досягненню позитивних соціальних і економічних результатів.

У впровадженні соціально-економічних методів наявні перешкоди та виклики (рисунок 3).

1. Фінансові обмеження – недостатність фінансування для реалізації програм і ініціатив, що може обмежувати обсяги та ефективність надання соціальної допомоги.

2. Бюрократичні процедури – складні адміністративні процеси і формальності, які ускладнюють отримання соціальних виплат або інших видів підтримки.

3. Недостатня інформованість – брак інформації серед населення або певних груп про доступні соціальні програми та їх умови отримання.

4. Соціальні стереотипи та упередження – відмова від надання допомоги або недостатня підтримка через соціальні стереотипи, упередження або дискримінацію.

5. Нестабільність політичного середовища – зміни у законодавстві, політиці або управлінській політиці, які можуть вплинути на зміну соціальних програм та їх ефективність.

6. Недостатнє відстеження результатів – відсутність системи моніторингу та оцінки результативності соціальних програм, що ускладнює оцінку їх впливу та необхідність корекції.

7. Економічні чи територіальні обмеження – нерівномірний доступ до соціальної допомоги в різних регіонах чи місцевостях, що може знижувати досяжність і ефективність програм.

Для успішного вирішення цих викликів часто потрібна комплексна стратегія, яка враховує потреби всіх зацікавлених сторін, розвиває партнерство між урядовими органами, громадськими організаціями та приватним сектором, а також забезпечує прозоре управління і використання ресурсів.

Висновки. Отже, сучасні соціально-економічні методи соціальної роботи включають різноманітні стратегії і підходи, спрямовані на покращення соціально-економічного становища та якості життя людей. Ці методи зазвичай застосовуються в комбінації з іншими підходами до соціальної роботи, такими як консультації, психологічна підтримка, правова допомога тощо, для комплексного розв'язання соціальних проблем та підтримки клієнтів у досягненні стабільності та самостійності.

Рис. 3. Актуальні соціально-економічні методи соціальної роботи за сучасних умов

Джерело: визначено авторами

Соціально-економічні методи соціальної роботи означають надання соціальних послуг та благ соціально вразливим групам населення з урахуванням їхніх потреб. Ці методи спрямовані на підтримку малозабезпечених верств населення, які мають доходи, нижчі від прожиткового мінімуму або межі бідності.

У статті було проведено дослідження, яке ідентифікувало поточні актуальні соціально-економічні методи соціальної роботи. Серед них виділені такі аспекти, як: волонтерство, державна соціально-економічна допомога, соціальна робота у громадах, фостеринг, а також кейс-менеджмент у поєднанні з індивідуальним плануванням. Додатково були проаналізовані особливості кожного з цих соціально-економічних методів соціальної роботи.

Визначено, що у процесі впровадження соціально-економічних методів наявні певні перешкоди та виклики, такі як фінансові обмеження, бюрократичні процедури, недостатня інформованість, соціальні стереотипи та упередження, нестабільність політичного середовища, недостатність моніторингу результатів, а також економічні або територіальні обмеження.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є необхідність дослідження ефективності соціально-економічних методів, тобто доцільний подальший аналіз ефективності різних соціально-економічних методів на практиці. Це може включати вивчення конкретних програм та проєктів, їх впливу на соціальні та економічні показники, оцінку результативності та здатності до масштабування.

Література:

1. Карпенко О. Методи соціальної роботи як складова успішної професійної діяльності соціального працівника. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 4, С. 18–24. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.4.3> (дата звернення: 08.07.2024).
2. Карпенко О., Івженко І. Теоретичні аспекти зародження та розвитку професійної соціальної роботи. *Педагогічний альманах : збірник наукових праць*. № 51. С. 184–190. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43306/1/O_Karpenko_I_Ivzenko_PA_2022_51.pdf (дата звернення: 10.07.2024).
3. Мигович І.І., Жмир В.Ф. Теоретичні засади соціальної роботи : навчальний посібник. Ужгород : Говерла, 2007. 166 с.
4. Слозанська Г., Поліщук В. Соціальна робота в громаді за кордоном: історія та сучасні тенденції розвитку. *Social Work and Education*. Vol. 6. No. 4. Ternopil–Aberdeen, 2019. С. 390–407. DOI: 10.25128/2520-6230.19.4.5 (дата звернення: 11.07.2024).

5. Карпенко О.Г. Об'єкт, предмет та методи соціальної роботи: системний підхід. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2005. № 3. С. 99–107. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3921/Karpenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.07.2024).
6. Бех В.П. Цілісність соціальної роботи: методологічні, теоретичні та праксеологічні аспекти. *Соціальна робота в Україні на початку XXI століття: проблеми теорії і практики*. 2002. С. 29–47.
7. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. Київ : УДЦССМ, 2001. 400 с.
8. Карпенко О.Г. Формування професійної компетентності соціального працівника як однієї з умов успішної практичної діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2007. № 6. С. 32–39. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3946/Karpenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.07.2024).
9. Семігіна Т., Брижовата О. Міжнародне визначення соціальної роботи. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2002. № 3, 4. С. 144–145.
10. Соціальна робота: реалії та виклики часу : навчально-методичний посібник / уклад. С.О. Омельченко та ін. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, НПУ ім. М.П. Драгоманова, ДВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т», 2021. 229 с.

References:

1. Karpenko, O. (2023). Metody sotsial'noyi roboty yak skladova uspishnoyi profesiynoyi diyal'nosti sotsial'noho pratsivnyka [Methods of social work as a component of the successful professional activity of a social worker]. *Vvichlyvist'. Humanitas – Politeness. Humanitas*. No. 51. S. 184–190. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43306/1/O_Karpenko_I_Ivzenko_PA_2022_51.pdf [in Ukrainian].
2. Karpenko, O., & Ivzhenko, I. (2022). Teoretychni aspekty zarodzhennia ta rozvytku profesiinoi sotsialnoi roboty. Zbirnyk naukovykh prats "Pedahohichnyi almanakh". No. 51. S. 184–190. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43306/1/O_Karpenko_I_Ivzenko_PA_2022_51.pdf [in Ukrainian].
3. Myhovych, I.I., Zhmyr, V.F. (2007). Teoretychni zasady sotsialnoi roboty: navchalnyi posibnyk [Theoretical principles of social work]. Uzhhorod: Hoverla [in Ukrainian].
4. Slozanska, G., Polishchuk, V. (2019). Sotsial'na robota v hromadi za kordonom: istoriya ta suchasni tendentsiyi rozvytku [Social work in the community abroad: history and modern development trends]. *Social Work and Education – Social Work and Education*. Vol. 6, No. 4. Ternopil–Aberdeen. 390–407 [in Ukrainian].
5. Karpenko, O.H. (2005). Obiekt, predmet ta metody sotsialnoi roboty: systemnyi pidkhid [Object, subject and methods of social work: a systematic approach]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. No. 3. 99–107. Retrieved from: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3921/Karpenko.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
6. Bekh, V.P. (2002). Tsylisnist sotsialnoi roboty: metodolohichni, teoretychni ta prakseolohichni aspekty [Cylisnist of social work: methodological, theoretical and praxeological aspects]. *Sotsialna robota v Ukraini na pochatku XXI stolittia: problemy teorii i praktyky*. DTsSSM. 29–47 [in Ukrainian].
7. Kapska, A.I. (2001). Sotsialna robota: deiaki aspekty roboty z ditmy ta moloddiu [Social work: some aspects of work with children and youth]. Kyiv: UDTSSSM [in Ukrainian].
8. Karpenko, O.H. (2007). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti sotsialnoho pratsivnyka yak odniiei iz umov uspishnoi praktychnoi diialnosti [Formation of professional competence of a social worker as one of the conditions for successful practical activity]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drhomanova. Seriiia II. Sotsiolohiia. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika. Upravlinnia*. 6. 32–39. Retrieved from: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3946/Karpenko.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
9. Semyhina, T., Bryzhovata, O. (2002). Mizhnarodne vyznachennia sotsialnoi roboty [International definition of social work]. *Sotsialna polityka i sotsialna robota*. 3, 4. 144–145 [in Ukrainian].
10. Sotsialna robota: realii ta vyklyky chasu: navchalno-metodychniy posibnyk. (2021). / uklad. S.O. Omelchenko ta in. Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, NPU im. M.P. Drahomanova, DVNZ «Donbas. derzh. ped. Un-t». Sloviansk: Vyd-vo B.I. Matorina [in Ukrainian].